

Personligt betalningsansvar för styrelseledamöter i ett aktiebolag

- När råder skäl att anta?

Sanna Hjalmarsson

Kandidatuppsats i Handelsrätt

HARH01

HT17

Handledare: Niklas Arvidsson

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Abstract

This paper investigates how the Swedish legislation regarding personal liability for board members in a limited company appears according to Chapter 25, section 18 in the Swedish Companies Act. Specifically, when liability is actualized as well as how the prerequisite “reason to assume” capital deficiency pursuant to Chapter 25, section 13 point 1 in the Swedish Companies Act shall be interpreted.

In order to achieve the purpose, the following questions has been investigated:

- When does the personal liability for board members occur according to Chapter 25, section 18 in the Swedish Companies Act?
- How does the action schedule, set by the rules of capital deficiency look like?
- How should the prerequisite ”reason to assume” according to Chapter 25, section 13 point 1 in the Swedish Companies Act be interpreted?

The content of the paper has been based on a legal-judicial method whose purpose is to determine and investigate current law. In order to achieve the purpose of the legal judicial method, the answer to the questions should be sought in generally accepted sources. The generally accepted sources of law have a hierarchical position as follows: legislations, case law, draft legislation, public investigations and doctrine.

The result of this paper shows that the enforcement due to capital deficiency should be based on all circumstances regarding the company in question. This means that the assessment of responsibility is to be done on a case-by-case basis. Based on the paper’s results, the capital deficiency rules are diffuse, which results in difficulties in applying the rules in real life.

Key words: *Reasons to assume, action schedule, capital deficiency.*

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur den svenska lagstiftningen angående det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap. 18 § ABL ser ut. Mer specifikt är syftet att undersöka när ansvaret aktualiseras samt hur rekvisitet *skäl att anta* kritisk kapitalbrist enligt 25 kap. 13 § p. 1 ABL ska tolkas. För att uppnå syftet har följande frågeställningar undersökts:

- När aktualiseras det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap. 18 § ABL?
- Hur ser kapitalbristreglernas handlingschema ut?
- Hur ska rekvisitet ”*skäl att anta*” enligt 25 kap. 13 § p. 1 ABL tolkas?

Innehållet i uppsatsen har grundats på en rättsdogmatisk metod vars syfte är att fastställa och analysera gällande rätt. För att uppnå den rättsdogmatiska metodens syfte ska svar på frågeställningarna således sökas efter i allmänt accepterade rättskällor. De allmänt accepterade rättskällorna har en hierarkisk ställning enligt följande: lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten, offentliga utredningar samt doktrin.

Resultatet av uppsatsen visar att tillämpningen av kapitalbristreglerna ska ske utifrån samtliga omständigheter som råder i det aktuella bolaget. Det betyder således att bedömningen av ansvar ska ske från fall till fall. Med utgångspunkt i uppsatsens resultat kan kapitalbristreglerna ses som diffust formulerade, vilket således resulterar i att tillämpningen av reglerna i det praktiska livet är invecklat.

Nyckelord: *Skäl att anta, handlingschema, kritisk kapitalbrist.*

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	2
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Metod och material	4
1.5 Disposition	7
2. Aktiebolagslagens kapitalbristregler	9
2.1 Inledning	9
2.2 Personligt betalningsansvar.....	9
2.3 Kapitalbristreglernas handlingschema.....	12
2.3.1 Rekvisitet skäl att anta	14
2.3.2 Rekvisitet genast	16
2.4 Sammanfattning	17
3. Medansvaret	19
3.1 Inledning	19
3.2 Ansvarsperiodens startpunkt	19
3.2.1 Medansvarsprovningens två led.....	21
3.2.2 Objektiv provning	21
3.2.3 Subjektiv provning.....	23
3.2.4 Ansvarsperiodens slutpunkt.....	24
3.3 Sammanfattning	24

4. Praxis	26
4.1 Praxis avseende rekvisitet skäl att anta	26
4.2 Praxis avseende personligt betalningsansvar	31
4.3 Sammanfattning	34
5. Sammanfattning och slutsatser	36
Käll- och litteraturförteckning	40
Rättsfallsförteckning	41

Förord

Jag vill först och främst tacka min handledare Niklas Arvidsson för vägledning och stöd under de tidsperioder jag känt mig vilsen i uppsatsskrivandet.

Jag vill även tacka alla som har tagit sig tid till att läsa igenom uppsatsen, för att komma med bidragande synpunkter som hjälpt mig till det slutgiltiga resultatet.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till min kära syster Sara Hjalmarsson, som bidragit med ovärderlig uppmuntran och konstruktiv kritik beträffande uppsatsens framställning.

Lund 5 januari 2018

Sanna Hjalmarsson

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
VD	Verkställande direktör

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Grundtanken med aktiebolaget som associationsform tar oss tillbaka till begynnelsen av det moderna västerländska samhället, närmare bestämt 1700-talet och den industriella revolutionen.¹ I samband med industriella revolutionen och samhällets utveckling krävdes det nya sätt att bedriva affärer, vilket resulterade i att Sverige fick sin första aktiebolagslag år 1848.²

Det svenska näringslivet har genomgått stora förändringar från år 1848 till idag, särskilt med avseende på medlemskapet i Europeiska unionen och den ökade globaliseringen av människor och företag. Följaktligen har aktiebolagslagen genomgått flertalet reformeringar till den nu gällande lagen, varav senaste upplagan utgavs år 2005.³

Idag finns det cirka 450 000 registrerade aktiebolag i Sverige,⁵ således utgör aktiebolaget den i särklass vanligaste associationsformen. En möjlig förklaring till formens popularitet kan bland annat vara ansvarsfriheten. Huvudregeln i aktiebolagslagen är nämligen att bolaget svarar själv för sina skulder och andra förpliktelser.⁶ Huvudregeln har medfört att aktiebolaget karaktäriseras utifrån en omfattande handlingsfrihet, där det inte föreligger ett personligt betalningsansvar för medlemmarna i bolagets olika organ. Den uppfattningen är direkt felaktig eftersom det finns ett flertal tillfällen de kan åläggas ett personligt betalningsansvar för bolagets skulder och andra förpliktelser.

Uppsatsen kommer att fokusera på 25 kap. 18 § aktiebolagslagen (2005:551) vilket behandlar styrelseledamöters personliga betalningsansvar i ett aktiebolag.

---

¹ Sandström, Torsten; *Svensk aktiebolagsrätt*, 4:e upplagan; Norstedts Juridik; Vällingby 2012, s. 37–49.

² Sandström (2012) s. 37–49.

³ Nerep, Adestam & Samuelsson, 1 kap. ABL, Karnov 2017-10-01.

⁵ <https://www.scb.se/sv/Vara-tjanster/Foretagsregistret/Aktuell-statistik-ur-Foretagsregistret/Antal-foretag-fordelat-pa-juridisk-form-november/> (Hämtat 2017-09-12).

⁶ 1 kap. 3 § ABL.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur den svenska lagstiftningen angående det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap. 18 § ABL ser ut. Mer specifikt är uppsatsens syfte att undersöka när ansvaret aktualiseras samt hur rekvisitet *skäl att anta* kritisk kapitalbrist enligt 25 kap. 13 § p. 1 ABL ska tolkas.

De frågeställningar uppsatsen kommer fokusera på är:

- När aktualiseras det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap. 18 § ABL?
- Hur ser kapitalbristreglernas handlingschema ut?
- Hur ska rekvisitet ”*skäl att anta*” enligt 25 kap. 13 § p. 1 ABL tolkas?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar enbart styrelseledamöters personliga betalningsansvar i enlighet med 25 kap. 18 § ABL, således lämnas övriga bolagsorgan (såsom VD, övriga företrädare med mera) utanför uppsatsens område. För att få förståelse för kapitalbristreglernas handlingschema har paragraferna 13 till och med 20 i ABL undersökts. Särskilt fokus har lagts på 25 kap. 13 § ABL då paragrafen ställer upp det första steget en styrelseledamot ska ta i beaktande för att undgå att det personliga betalningsansvaret aktualiseras. I paragrafen ställs även rekvisitet *skäl att anta* kritisk kapitalbrist upp, varpå paragrafen haft en betydande roll i författandet. Övriga paragrafer i ABL som är kopplat till styrelsen i ett aktiebolag har utelämnats, detta då uppsatsens framställning framförallt är riktad mot läsare som besitter en grundläggande kunskap om aktiebolaget som bolagsform.

1.4 Metod och material

Forskningsläget

Angående forskningsläget finns det en stor mängd tidigare material. Den mest framträdande analysen av kapitalbristreglerna är Stefan Lindskogs ”*Kapitalbrist i aktiebolag*” 2 uppl. år 2015. Övrigt material som anses ha hög trovärdighet i ämnet är lagkommentaren i Zeteo av Rolf Skog, Sten Andersson och Svante

Johansson vilken utgavs i juni år 2016. I Karnov finns det även en lagkommentar av värde skriven av Per Samuelsson. Samuelsson författar även en lagkommentar i Lexino med hjälp av Erik Nerep och Johan Adestam. Samtliga författare har bidragit till forskningsläget beträffande kapitalbristreglerna. Det finns även en mängd studentuppsatser som behandlar ämnet från olika perspektiv, varpå inspiration har hämtats från dem.

Material

För att besvara frågeställningarna har en traditionell rättsdogmatisk metod använts. Vad metoden innebär framkommer senare i detta avsnitt (1.4 Metod och material). Den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen har granskats med syfte att få svar på frågeställningarna. Mer specifikt har uppsatsen utgångspunkt varit 25 kap. 18 § ABL, även paragraferna 13 till och med 20 ABL har granskats i förhållande till frågeställningarna. Diverse propositioner (prop.) och statliga offentliga utredningar (SOU) har granskats med syfte att få förståelse för hur lagstiftaren resonerat för att en lag ska bli till.

För att få en mer djupgående förståelse för det aktiebolagsrättsliga området har praxis (prejudicerande rättsfall) och doktriner (vetenskaplig juridisk litteratur) undersökts. I uppsatsen diskuteras diverse rättsfall som anses vara prejudicerande varav de troligtvis kan tydliggöra för varför och hur lagstiftningen ser ut som den gör. Vidare har kompletterande information hämtats från svenska myndigheter och webbsidor med relevant information för innehållet i uppsatsen.

Avseende den doktrin som har använts har framförallt *Kapitalbrist i aktiebolag – kommentar till kap. 25:13–20 ABL*, skriven av Stefan Lindskog som är ordförande i Högsta Domstolen sedan 2016, haft en stor betydelse i författandet av uppsatsen. Anledningen till att boken haft ett stort inflytande i uppsatsen är bland annat att diverse författare och domstolar refererar till Lindskogs argumentation i sina framställningar, varav ett antagande kan göras avseende att det Lindskog skriver har hög trovärdighet. För att få ett bredare perspektiv används även övrig doktrin där det råder andra åsikter, bland annat har Nerep, Adestam och Samuelssons lagkommentar om den nuvarande aktiebolagslagen beaktats i författandet.

Ett kritiskt synsätt på de olika källorna är alltid viktigt att ha i åtanke, vilket även är fallet här. Trots att ett kritiskt förhållningssätt gentemot källorna har använts, finns det alltid en risk att författaren av exempelvis doktrin inte är neutralt inställd till det som framkommer i texten, därav kan texten präglas av en personlig åsikt. Av den anledningen har tanken med urvalet av källor varit att finna en större mängd doktriner, utredningar och så vidare för att sedan sälla ut materialet till det som anses vara mest trovärdigt och relevant för uppsatsens innehåll.

Slutligen kommer den argumentation som framförs ske framförallt på ekonomiska grunder. En rättsekonomisk metod kommer inte att genomföras, metoden kan ändå ses som inspiration till hur uppsatsen formerats.

Rättsdogmatisk metod

Den rättsdogmatiska metodens syfte är att fastställa och analysera gällande rätt. Metoden går mer specifikt ut på att söka svar på den frågeställning som framkommit (i det här fallet en uppsats) i allmänt accepterade rättskällor. De rättskällor som anses vara allmänt accepterade är lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten, offentliga utredningar samt doktrin.⁷ Rättskällorna har en hierarkisk ställning,⁸ vilket är viktigt att ha i åtanke vid en analys av gällande rätt. Enligt rättskälleläran rangordnas källorna enligt följande: lagtext, praxis, förarbeten och slutligen doktrin. När det kommer till lagtext och praxis från prejudikatinstanserna (Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och så vidare) anses de ha formell auktoritet, vilket innebär att de är högst i rangordningen över de juridiska instanserna.

Lagförarbeten, det vill säga propositioner och offentliga utredningar, anses ibland ha formell auktoritet likt lagtext och praxis medan den vid andra områden anses ha samma ställning som doktrin. Inom rättskälleläran har doktrin en varierad ställning som rättskälla. Det beror dels på om hänvisning till doktrinen sker i lagstiftning samt dels på hur den används i avgöranden från domstolarna i

---

⁷ Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013, s. 21.

⁸ <https://lagen.nu/om/rattskallor.html> (Hämtat 2017-09-22).

Sverige. Vidare baseras ställningen på om den argumentation som framkommer i doktrinen anses vara stark och ha hög kvalitet.

Den rättsdogmatiska metoden syftar med andra ord på att fastställa vilket/vilka lagrum som blir tillämplig/a i en rättstvist, samt att förklara lagrummet, för att sedan förklara varför lagrummet blir tillämpad på det specifika fallet. Enkelt förklarad ska rättsdogmatiska metoden visa vad det rättsliga problemet är, vilket sker genom att förklara hur en rättsregel ska uppfattas i ett konkret sammanhang.⁹

Beträffande de positiva och negativa effekterna av att använda en rättsdogmatisk metod finns det flera saker att ta hänsyn till. Bland annat kan framställningen av gällande rätt påverkas av hur författaren i fråga ser på saken (letar efter fakta som kan stödja personliga åsikter), därmed är det av vikt att uppsatsens framställning är transparent.¹⁰ Annan kritik som har riktats mot den rättsdogmatiska metoden är bland annat att rättsdogmatiken undersöker hur normerna ser ut snarare än hur de blir verksamma i det praktiska livet.¹¹ Det som avgör om analysen och slutligen argumentationen är trovärdig i en rättsdogmatisk metod är hur korrekt argumentationen är *utifrån de källor* som används samt *hur källorna används*. Med andra ord så sker bedömningen av argumentationen från att rätten tolkas transparent, det vill säga att redovisning av källor, argument och antaganden sker för att kritisk och självständigt motivera sin ståndpunkt.

1.5 Disposition

Uppsatsen är disponerad på så sätt att den först ger en övergripande inledning till hur aktiebolagslagen ser ut i Sverige idag (1.1), för att därefter gå in på vilket syfte och frågeställning uppsatsen har (1.2). Därefter ges ett relativt djupgående avsnitt rörande vilken metod och material uppsatsen har använt sig av (1.4), för att sedan komma in på hur aktiebolagslagens kapitalbristregler ser ut (2). Efter varje deskriptivt avsnitt ges en sammanfattning av det huvudsakliga innehållet som framkommit i texten. Tanken med det är att läsaren av uppsatsen ska kunna

---

⁹ F. Korling & M. Zamboni (2013) s. 31.

¹⁰ F. Korling & M. Zamboni (2013) s. 44.

¹¹ F. Korling & M. Zamboni (2013) s. 24.

tillgodogöra sig den information som framkommit på ett enkelt sätt. Efter att aktiebolagslagens kapitalbristregler har diskuterats behandlar uppsatsen det huvudsakliga ämnet uppsatsen berör, det vill säga medansvaret (3). Därefter kommer praxis avseende rekvisitet skäl att anta samt personligt betalningsansvar framställas (4). Avslutningsvis sker en sammanfattning av uppsatsens frågeställningar, för att slutligen ge svar på dem baserat på uppsatsens resultat (5). I kapitel 5 kommer författaren av uppsatsen även att diskutera möjliga slutsatser utifrån de svar som framkommit i frågeställningarna.

2. Aktiebolagslagens kapitalbristregler

2.1 Inledning

Aktiebolagslagens kapitalbristregler återfinns i kapitel 25.¹⁵ Det huvudsakliga syftet med kapitalbristreglerna är att skydda aktiebolagets borgenärer. En borgenär är tvungen att förlita sig på att bolagets tillgångar kan täcka dennes fordring, således kan borgenären inte vända sig till exempelvis bolagets delägare för att få sina fordringar betalda. Tack vare kapitalbristreglerna finns det därmed ett skydd med syfte att säkerställa att bolagets tillgångar minst motsvarar förpliktelserna i bolaget.¹⁶

För att få förståelse för när det personliga betalningsansvaret aktualiseras för styrelseledamöter kommer aktiebolagets kapitalbristregler i 25 kap. 13–17 §§ ABL att undersökas, för att slutligen behandla det så kallade medansvaret djupare. Uppsatsens fokus kommer särskilt att ligga på rekvisitet *skäl att anta* kritisk kapitalbrist med syfte att få förståelse för när det första steget för personligt betalningsansvar träder i kraft.

2.2 Personligt betalningsansvar

En styrelseledamot kan åläggas ett personligt och solidariskt betalningsansvar gentemot bolagets förpliktelser. Det personliga betalningsansvaret är utformat som ett underlåtenhetsansvar¹⁷, vilket innebär att de förpliktelser som kan bli aktualiserade uppkommer *efter att en bolagsledamot underlåtit att agera* enligt det handlingsschema som uppställs i 25 kap. 18 § ABL (mer om handlingsschemat i avsnitt 2.3).¹⁸ I 25 kap. 18 § ABL fastställs det att personliga

---

¹⁵ 25 kap ABL.

¹⁶ Prop. 2000/01:150 s. 150.

¹⁷ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 1.

¹⁸ Ibid.

betalningsansvaret inträffar:

”Om styrelsen har underlåtit att

- 1. I enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt 14 §,*
- 2. I enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller*
- 3. I enlighet med 17 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget skall gå i likvidation, svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenhet består.”¹⁹*

Vidare framkommer det i samma paragraf att den som handlar på bolagets vägnar och har vetskap om styrelsens underlåtenhet svarar solidariskt med styrelsens ledamöter. Ansvaret innebär således att hen svarar för bolagets förpliktelser, vilka uppstått under den tidsperiod styrelsen agerat med underlåtenhet. För att undgå att ansvaret aktualiseras krävs det att personen i fråga visar att denne inte agerat försumligt (mer om det i avsnitt 3.2.2 och 3.2.3).

Genom att granska tidigare rättsfall och doktrin framgår det att ansvaret för styrelseledamöter inte aktualiseras när det egna kapitalet återhämtar sig. En återhämtning av kapitalet innebär att det når en högre nivå än den kritiska kapitalgränsen,²⁰ samt att återhämtningen sker inom tidsutrymmet för när en kontrollbalansräkning senast ska upprättas i enlighet med 25 kap. 13 § 1 p. ABL.²¹ Det innebär att styrelsen kan undgå att ansvaret aktualiseras trots att det förelegat *skäl att anta* kritisk kapitalbrist.²² Det kan förklaras på ett enklare sätt genom följande exempel: Styrelsen misstänker att bolaget lider av kritisk kapitalbrist, varpå de upprättar en kontrollbalansräkning för att se om så är fallet. Kontrollbalansräkningen visar att det inte föreligger kritisk kapitalbrist i bolaget, därmed aktualiseras inte heller ansvaret.²³

---

¹⁹ 25 kap. 18 § ABL.

²⁰ 25 kap. 18 § 4 st. sista meningen ABL.

²¹ Prop. 2004/05:85 s. 875, se även Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27.

²² NJA 1988 s. 620.

²³ Lindskog, Stefan, *Kapitalbrist i aktiebolag: kommentarer till kap. 25:13–20 ABL*, 2. [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015, s. 47.

Numera framgår det i lagtext att en faktisk kritisk kapitalbrist krävs för att ansvaret ska bli gällande. Tidigare framgick det genom att granska förarbeten, rättsfall och doktrin. I bland annat prop. 2000/01:150 diskuteras det huruvida tidpunkten för den kritiska kapitalbristen föreligger när det finns *skäl att anta* det gentemot när det *faktiskt föreligger*.²⁶ Lagstiftaren förklarar att kravet utgör ett antaganderekvisit.²⁷ Nerep, Adestam och Samuelsson skriver å andra sidan att antaganderekvisitet kan ifrågasättas, enligt dem vore det mer naturligt om kravet på *faktisk kapitalbrist* utgör ett förpliktelserekvisit. Rekvisitet skulle i sådana fall aktualisera ett möjligt ansvar vid den tidpunkt då första kontrollbalansräkningen visar *faktisk kritisk kapitalbrist*.²⁸

För att tydliggöra utvecklingen av rekvisitet faktisk kritisk kapitalbrist ska följande rättsfall granskas: NJA 1988 s. 620 och NJA 2005 s. 792. Tanken med valet av rättsfallen är att tydliggöra rättslägets utveckling genom ett rättsfall från slutet av 80-talet gentemot ett rättsfall från 2000-talet.

I NJA 1988 s. 620 konstaterar HD att det krävs *faktisk kapitalbrist* för att ansvaret ska bli aktualiserat.³² HD förklarade att om bolagets egna kapital understigit den kritiska gränsen men under tidsperioden från när en kontrollbalansräkning senast ska ha upprättats, återhämtat sig genom diverse åtgärder, innebärande att kapitalet stigit över den kritiska gränsen, åläggs styrelsen inte några åtgärder.

I NJA 2005 s. 792 diskuteras det återigen huruvida *faktisk kapitalbrist* krävs för att ansvaret ska bli aktualiserat.³³ HD fastställde att när den kritiska kapitalgränsen återhämtat sig under den tidsperiod som en första kontrollbalansräkning ska ha upprättats, inte räcker för att en styrelseledamot ska undgå ansvar,³⁴ utan det krävs att kapitalbristen i sin helhet återhämtat sig (det ska ske under samma tidsperiod som gäller för att upprätta en första kontrollbalansräkning). Sedan så konstaterade

---

²⁶ Prop. 2000/01:150 s. 47–48.

²⁷ Ibid.

²⁸ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27.

³² NJA 1988 s. 620.

³³ NJA 2005 s. 792.

³⁴ NJA 2005 s. 792 (sida 803 i domen).

HD att det måste bevisas att aktiekapitalet har återhämtat sig till fullo genom en andra kontrollbalansräkning, som slutligen ska läggas fram på en andra kontrollstämma inom rådsumsfristen.³⁵

Vidare förklarar Torsten Sandström att 25 kap. 18 § 4 st. sista meningen i ABL, medför en reaktionstid för styrelseledamöterna. Reaktions tiden utgör den tid mellan det finns *skäl att anta* att kritisk kapitalbrist föreligger och den tid en kontrollbalansräkning *senast* ska vara gjord. Låt säga att det egna aktiekapitalet återhämtar sig under reaktionstiden genom exempelvis en nyemission, det innebär således att styrelsen inte åläggs ett personligt betalningsansvar.³⁶

2.3 Kapitalbristreglernas handlingschema

Uppstår det *skäl att anta* att kritisk kapitalbrist föreligger i ett aktiebolag ska styrelseledamöterna följa ett så kallat *handlingsschema* (de olika stegen i schemat kommer att förklaras i kronologisk ordning nedan) för att undgå personligt betalningsansvar för bolagets skulder och andra förpliktelser.³⁷

(1) Första steget fastställs i 25 kap. 13 § ABL. Där framgår det att om det föreligger *skäl att anta* att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet ska styrelsen *genast* upprätta en kontrollbalansräkning, för att sedan låta en revisor granska den.³⁸

(2) Andra steget fastställs i 25 kap. 14 § ABL. Nästa steg i handlingsschemat är således upprättandet av den faktiska kontrollbalansräkningen. Det ställs diverse juridiska krav på hur en kontrollbalansräkning ska utformas. Den ska bland annat upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning sedan så kan beräkningen av det egna kapitalets storlek justeras enligt följande:³⁹

1. De tillgångar bolaget besitter får tas upp till ett högre värde och avsättningar/skulder får tas upp till ett lägre värde än i den ordinarie redovisningen. Vidare ställs det krav på att upprättandet av

---

³⁵ Lindskog (2015) s. 52.

³⁶ Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 5. Uppl., Norstedt juridik, Stockholm, 2015, s. 346.

³⁷ 25 kap. 13 § ABL.

³⁸ Ibid.

³⁹ 25 kap. 14 § ABL.

kontrollbalansräkningen sker i enlighet med god redovisningssed. Angående pensionsåtaganden, 8 a § SFS (1967:531) om pensionsutfästelse med mera, får de inte tas upp till ett lägre belopp än vad som är tillåtet i samma lag 7 §.

2. Tillgångar får redovisas till nettoförsäljningsvärdet.

3. Skulder från ett statligt stöd där återbetalningsskyldigheten är beroende på hur ekonomin i bolaget ser ut behöver inte redovisas, vid de fall då en återbetalning ska ha skett efter att övriga skulder betalats till övriga borgenärer.

4. Obeskattade reserver ska delas upp i eget kapital och i uppskjuten skatteskuld.

5. I enlighet med 1 och 2 stycket i 25 kap. 13 § ABL ska de kraven särskilt redovisas.

6. Styrelsen ska skriva under kontrollbalansräkningen.⁴⁰

(3) Det tredje steget fastställs i 25 kap. 15 § ABL. Där framgår det att efter en kontrollbalansräkning har upprättats och den skulle visa att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ska styrelsen så fort som möjligt kalla till bolagsstämma (första kontrollstämman). Vid första kontrollstämman ska det prövas om bolaget ska likvideras. I 25 kap. 3–6 §§ ABL fastställs det vilket beslutsmaterial stämman har att tillgå samt hur kallelsen ska ske. Bland annat ska den kontrollbalansräkning som styrelsen låtit upprätta i steg (2) läggas fram för att revisorn slutligen ska göra ett yttrande.⁴¹

(4) Det fjärde steget fastställs i 25 kap. 16 § ABL. Där framgår det att om den kontrollbalansräkning som har lagts fram på första kontrollstämman inte visar att det egna kapitalet enligt 14 § uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet, och stämman ej har beslutat att bolaget ska likvideras, ska bolagsstämman inom åtta månader från det att första kontrollstämman hållits ha en ny stämma (andra kontrollstämman). Vid andra stämman ska det återigen prövas om bolaget ska likvideras. Samma kriterier angående beslutsunderlag och kallelse gäller som vid första kontrollstämman. Vid andra kontrollstämman ska det upprättas en ny kontrollbalansräkning enligt 14 § ABL, som sedan ska läggas fram på den andra stämman, för att bolagets revisor slutligen ska yttra sig.⁴²

---

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ 25 kap. 15 § ABL.

⁴² 25 kap. 14 § ABL.

(5) Det femte och sista steget fastställs i 25 kap. 17 § ABL. Där framgår det att allmän domstol kan besluta om att bolaget ska likvideras. Den allmänna domstolen kan ta beslut om det vid två tillfällen, vilket är följande:

1. Den andra kontrollstämman inte hålls inom 8 månader från och med det tillfälle den första kontrollstämman hölls,
2. Den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid andra kontrollstämman inte granskats av bolagets revisor, alternativt att kontrollbalansräkningen visar att det egna kapitalet i bolaget inte uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet, och att stämman inte har beslutat om att bolaget ska likvideras.⁴³

2.3.1 Rekvisitet skäl att anta

Rekvisitet *skäl att anta* har stor betydelse för huruvida ansvaret för styrelseledamöter aktualiseras eller ej. Syftet med 25 kap. 13 § ABL är att motverka att bolagets egna kapital används i sin helhet innan en möjlig likvidation har trätt in,⁴⁴ vilket kan knyta an till det som framgick i avsnitt 2.1 om att kapitalbristreglernas huvudsakliga syfte är att skydda bolagsborgenärerna (som även är fallet här).

I 25 kap. 13 § ABL fastställs det att:

”Styrelsen skall genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning:

1. när det finns **skäl att anta** att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, eller
2. när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsökningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmättningsfordringen.”⁴⁵

I paragrafen ovan p.1 kan man utläsa att styrelsen har en handlingsplikt.

Handlingsplikten har en betydande roll avseende vilken tidpunkt en ansvarsperiod

---

⁴³ 25 kap. 17 § ABL.

⁴⁴ Prop. 2000/01:150 s. 34, se även Lindskog (2015) s. 38.

⁴⁵ 25 kap. 13 § ABL.

börjar löpa (löpande ansvarsperiod krävs för att drabbas av personligt betalningsansvar, mer om ansvarsperiod i kapitel 3). Handlingsplikten aktualiseras när en enskild ledamot/styrelse haft *skäl att anta* eller borde haft *skäl att anta* att det egna kapitalet i bolaget understigit den kritiska gränsen.⁴⁶ Vidare räcker det med att en enskild ledamot haft eller borde haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist för att medlemmarna i styrelsen ska åläggas handlingsplikten. Det betyder med andra ord att vid den tidpunkt en enskild ledamot/styrelsen haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist, åläggs de en handlingsplikt att vidta åtgärd, som exempelvis att upprätta en kontrollbalansräkning,⁴⁷ annars riskerar de att åläggas ett solidariskt ansvar för bolagets skulder och andra förpliktelser.

Vidare är rekvisitet *skäl att anta* objektivt, vilket innebär att vid bedömning om det förelegat *skäl att anta* kritisk kapitalbrist, ska det ske utifrån hur en normalt aktsam styrelseledamot skulle ha agerat, efter den information som funnits till hands.⁴⁸ I doktrinen går det att utläsa gemensamma åsikter kring vad *skäl att anta* innefattar. Nedan framställs diverse författares åsikter.

Lindskog förklarar att en samlad bedömning av omständigheterna i fråga ska ske från fall till fall, avseende huruvida handlingsplikten för styrelsen ska bli aktualiserat eller ej. Lindskog resonerar vidare att det ska kunna ställas krav på att styrelsen har koll på ekonomin i bolaget.⁴⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson har en liknande uppfattning då de skriver att bedömningen ska ske genom att se till omständigheterna i fråga, genom att bland annat studera den tidigare utvecklingen i bolaget, vilket således utgör grunden för vad en normalt aktsam styrelseledamot borde ha känt till.⁵⁰ Bergström och Samuelsson uttrycker en liknande åsikt där de skriver att en styrelseledamot är skyldig till att hålla sig underrättad kring vad som sker i bolaget, oavsett om informationen är otillräcklig, avtar eller består.⁵¹

---

⁴⁶ 25 kap. 13 § ABL.

⁴⁷ Nerep, Adestam och Samuelsson, 25 kap. 13 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.4; Nerep (2003) s. 477.

⁴⁸ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.4.3, Nerep, Adestam och Samuelsson, 25 kap. 13 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.4.

⁴⁹ Lindskog (2015) s. 41.

⁵⁰ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 13 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.5.

⁵¹ Bergström, Claes, Samuelsson, Per: *Aktiebolagets grundproblem*. 5:e uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015, s. 241.

Baserat på deras åsikter är en möjlig tolkning att det läggs ett omfattande krav på styrelsens medlemmar som ett kollektiv och en styrelseledamot som enskild, att ha en god kännedom om bolagets ekonomi oavsett om informationen är knapphändig eller omfattande. För att stödja resonemangen författarna framställt ska diverse prejudikat rörande kapitalbristreglerna studeras (mer om prejudikat avseende skäl att anta i avsnitt 4.1). Ett rättsfall där resonemanget ovan framkommer är bland annat NJA 1988 s. 620.

I NJA 1988 s. 620 fastställde HD att en styrelse inte får agera passivt i väntan på att få tillräcklig information.⁵² Det nämnda fallet behandlade frågan huruvida styrelsen haft tillräcklig information om att den kritiska kapitalgränsen hade blivit passerad.⁵³ Andra omständigheter som framkom i domen var att periodiska resultatrapporter som lagts fram på styrelsemötet inte ansågs ge samma information som en balans- och resultaträkning.⁵⁴ Med andra ord ska en styrelseledamot aktivt tillgodogöra sig den information om bolaget som finns tillgängligt, samt att det ställs juridiska krav på vilket underlag styrelsen kan basera sitt agerande på.

2.3.2 Rekvisitetet *genast*

Tidpunkten för *när* en kontrollbalansräkning ska upprättas är en viktig fråga avseende om ansvar för en styrelseledamot blir aktualiserat. Föreligger det *skäl att anta* att bolaget har en kritisk kapitalbrist ska en kontrollbalansräkning *genast* upprättas. Rättsläget avseende vad *genast* innebär är något oklart, vilket bland annat beror på att det i lagtexten inte framgår en specifik definition av tidsutrymmet.⁵⁵ Därmed kommer en övergripande analys avseende begreppet ”*genast*” i 25 kap. 13 § ABL och dess innebörd att ske, med syfte att reda ut hur det nuvarande rättsläget ser ut.

I prop. 2000/01:150 framgår det att *genast* bör innebära cirka 1 till 2 månader.⁵⁶

---

⁵² NJA 1988 s. 260.

⁵³ NJA 1988 s. 620 (sida 643 i domen).

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ 25 kap. 13 § ABL.

⁵⁶ Prop. 2000/01:150.

Medan Lindskog framställer att ett bestämt tidsutrymme inte är lämpligt, utan det bör istället vara en tidsfrist som är föränderlig beroende på omständigheterna i fråga, från fall till fall.⁵⁷ Lindskogs resonemang har ifrågasatts av bland annat Jan Andersson i sin bok ”Kapitalskyddet i aktiebolag – en lärobok”.⁵⁸ Andersson förklarar att det inte vore hållbart att *genast* ska variera från fall till fall, utan det vore lämpligare att införa en huvudregel. Huvudregeln skulle i sådana fall ha ett tidsutrymme på max två månader för att upprätta en kontrollbalansräkning, med syftet att förenkla tillämpandet av reglerna.⁵⁹

Genom en analys av det nuvarande rättsläget om rekvisitet ”*genast*”, finns det flertalet avgörande faktorer för hur en bedömning av begreppet ska ske.⁶⁰ De faktorerna är exempelvis hur stort bolaget är i form av antal anställda, omsättning i bolaget samt vilken typ av bolag det är.⁶¹ Det framkommer ändå ingen tydlig bild av vad begreppet *genast* innebär, i diverse rättsfall anses två veckor vara tillräckligt för att ha upprättat en kontrollbalansräkning *genast*, medan det i ett annat fall anses vara tillräckligt med åtta veckor.⁶²

2.4 Sammanfattning

I kapitlet ovan framkommer det att kapitalbristreglerna återfinns i 25 kap. ABL. Syftet med reglerna är att utgöra ett skydd för att säkerställa att bolagets tillgångar minst motsvarar förpliktelserna i bolaget, vilket resulterar i att bolagsborgenärerna skyddas.

Det personliga betalningsansvaret är ett underlåtenhetsansvar vilket innebär att det inträffar om styrelsens medlemmar som ett kollektiv inte handlar enligt det handlingschema som kapitalbristreglerna ställer upp (mer om handlingschemat i avsnitt 2.3, samt mer om underlåtenhetsansvar i avsnitt 3.2). Det innebär således att styrelsen åläggs en handlingsplikt när skäl att anta kritisk kapitalbrist inträffar, vilken de ska agera efter för att inte drabbas av personligt betalningsansvar för

---

⁵⁷ Lindskog (2015) s. 59.

⁵⁸ Andersson, Jan: *Kapitalskyddet i aktiebolag – en lärobok*. 6 uppl., Jure, Stockholm, 2010, s. 258.

⁵⁹ Andersson (2010) s. 258.

⁶⁰ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 13 § ABL, Lexino 2017-10-27, Avsnitt 3.1.

⁶¹ Ibid.

⁶² T 2480–06, dom 2007-11-22, se även NJA 2005 s. 792 (sida 802 i domen).

bolagets skulder och andra förpliktelser. Vidare ges en överblick av rekvisiten skäl att anta samt genast.

Genom en övergripande granskning av rekvisitet genast framgår det att en lagstadgad tidsperiod för upprättandet av en kontrollbalansräkning genast inte existerar. Rekvisitet genast innebär således att samtliga omständigheter i fallet ska beaktas för att slutligen avgöra om styrelsen vidtagit upprättandet av kontrollbalansräkningen genast. Samma tillvägagångssätt gäller vid rekvisitet skäl att anta kritisk kapitalbrist, eftersom samtliga omständigheter i fallet i fråga ska beaktas för att slutligen avgöra om det funnits skäl att anta kritisk kapitalbrist för styrelsen. Vidare framkommer det att ett omfattande krav läggs på styrelsens medlemmar som ett kollektiv och styrelseledamot som enskild, att ha en god kännedom om bolagets ekonomi oavsett om informationen är knapphändig eller omfattande (mer om rekvisitet skäl att anta i avsnitt 2.3.1 samt 4.1).

3. Medansvaret

I detta avsnitt kommer det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag att granskas mer djupgående. I avsnittet kommer begreppet medansvar användas istället för personligt betalningsansvar. En förklaring till vad begreppet medansvar betyder samt varför medansvar används istället för personligt betalningsansvar kommer att ske i texten nedan.

3.1 Inledning

I Stefan Lindskogs första upplaga av *Preskription* vilken utgavs år 1990 introducerades begreppet ”medansvar”.⁶³ I aktiebolagslagen finns begreppet inte definierat varpå Lindskog hävdar att det var i hans bok som begreppet användes i en aktiebolagsrättslig kontext för första gången.⁶⁴ Medansvar är ett annat ord för det solidariska och personliga betalningsansvaret styrelseledamöter kan åläggas för bolagets skulder och andra förpliktelser. Vidare innebär medansvaret att en styrelseledamot kan bli personligt betalningsansvarig för de förpliktelser bolaget kan drabbas av under en bestämd tidsperiod, vilken kallas för ansvarsperioden.⁶⁵

3.2 Ansvarsperiodens startpunkt

Det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter inträffar under en tidsperiod som har en start- och en slutpunkt. Lindskog skriver att bedömningen av när startpunkten inträffar är en av de mest centrala frågorna i kapitalbristreglerna. Det grundar han på att styrelsen enbart kan åläggas medansvar för de förpliktelser som uppstår under ansvarsperioden.⁶⁶ Utifrån vad som går att läsa i doktrin och praxis är det svårt att avgöra när ansvarsperioden inträffar. Generellt sett inträffar ansvarsperioden när styrelsen har

---

⁶³ Lindskog, Stefan, *Preskription: [om civilrättsliga förpliktelser upphörande efter viss tid]*, Norstedt, Stockholm, 1990, s. 84.

⁶⁴ Lindskog (2015) s. 20.

⁶⁵ Lindskog (2015) s- 180, se även NJA 2009 s. 221 (sida 229 i domen).

⁶⁶ Lindskog (2015) s. 158.

ålagts en *handlingsplikt* enligt 25 kap. 13–17 §§ ABL, som de sedan inte agerar i enlighet med.⁶⁷

De situationer som 25 kap. 13–17 §§ ABL ställer upp är följande: Misstanke om faktiskt kritisk kapitalbrist (1), upprättande av kontrollbalansräkning (2), låta bolagets revisor granska kontrollbalansräkningen (3), sammankalla en första kontrollstämma (om kapitalbrist råder) (4), sammankalla en andra kontrollstämma (det steget sker enbart om kontrollbalansräkningen vid första stämman visat kritisk kapitalbrist och stämman ej beslutat om likvidation), för att slutligen ansöka hos Tingsrätten om att bolaget ska likvideras (5).⁶⁹

Vidare förklarar Lindskog att ansvarsperioden inträffar vid den tidpunkt då styrelsen *senast* ska agera.⁷⁰ För att tydliggöra när ansvarsperioden har sin startpunkt ska följande exempel ställas upp: om styrelsen upprättar en kontrollbalansräkning har de tagit det första steget i kapitalbristreglernas handlingsschema. Nästa steg i handlingsschema är att låta bolagets revisor granska kontrollbalansräkningen, därefter inträffar steg nummer tre vilket är att kalla till en första kontrollstämma. Om styrelsen underlåter att kalla till stämman inträffar ansvarsperiodens startpunkt vid det tillfälle styrelsen *senast* skulle ha hållit stämman.⁷¹

Med utgångspunkt i exemplet ovan går det att utläsa att ansvarsperiodens startpunkt inträffar vid det tillfälle då styrelsen underlåtit att agera enligt den kronologiska ordningen handlingsschema uppställer. Om styrelsen underlåter att upprätta en kontrollbalansräkning (1), inträffar ansvarsperiodens startpunkt vid det tillfälle den *senast* skulle ha upprättas, likt om styrelsen underlåter att kalla till bolagstämma (3), inträffar startpunkten vid det tillfälle den *senast* skulle ha hållits.

Resonemanget om en kronologisk ordning fastställs bland annat i NJA 2009 s.

---

⁶⁷ 25 kap. 13–17 §§ ABL.

⁶⁹ 25 kap. 13–17 §§ ABL.

⁷⁰ Lindskog (2015) kap. 10 avsnitt 10.2.

⁷¹ Lindskog (2015) avsnitt 10.2.2.

221. Fallet rörde huruvida bolagets styrelse hade kallat till en bolagsstämma eller inte, där syftet med stämman var att behandla frågan om bolaget skulle likvideras i samband med att en kontrollbalansräkning upprättades.⁷² HD kom fram till att styrelsen hade underlåtit att kalla till första kontrollstämman, varpå HD uttalade att ”medansvarsperiodens startpunkt bör hänföras till den tidpunkt när det handlande varigenom vederbörande hade undgått sitt medansvar sist skulle kunna ha utövats”.⁷³ Med stöd av det anförda ovan innebär det sista tillfället att utföra en handling enligt handlingsschemat stor betydelse.

3.2.1 Medansvarsprövningens två led

För att avgöra om styrelsen ska åläggas ett medansvar för bolagets förpliktelser ska prövning av ansvaret ske. Prövningen innefattar två olika led, vilket är en objektiv och en subjektiv prövning. I NJA 2009 s. 210 framgick principen för första gången.⁷⁴ I fallet uttalade HD att ”*Prövningen av frågan huruvida en styrelseledamot har ådragit sig personligt betalningsansvar sker i två led. Det första tar sikte på huruvida det föreligger objektiva förutsättningar för personligt betalningsansvar och gäller huruvida styrelsen har underlåtit att fullgöra sin skyldighet (...). Det andra ledet tar sikte på huruvida den ifrågavarande styrelseledamoten varit försumlig.*”⁷⁵

I NJA 2014 s. 948 fastställde HD även ett nytt led för prövning av ansvar. Det nya ledet innebär en prövning av omständigheter som är kopplade till borgenären⁷⁶ (mer om fallet i avsnitt 4.1 samt 4.2).

3.2.2 Objektiv prövning

Vid bedömning om det föreligger ett medansvar för bolagets förpliktelser utgör det första steget prövning av en objektiv ansvarsgrund. Den objektiva ansvarsgrunden innebär att en undersökning ska ske huruvida bolaget led av *faktisk kritisk kapitalbrist*. Fastställs det att bolaget led av en faktisk kritisk

---

⁷² NJA 2009 s. 221.

⁷³ NJA 2009 s. 221 (s. 228 i domen).

⁷⁴ NJA 2009 s. 210.

⁷⁵ NJA 2009 s. 210 (s. 219 i domen).

⁷⁶ NJA 2014 s. 948.

kapitalbrist ska nästa steg genomföras, vilket är att undersöka om styrelsen underlåtit att agera efter det handlingschema som kapitalbristreglerna ställer upp.⁷⁷ Med andra ord ska det bedömas om en ansvarsperiod löpt under det tillfälle förpliktelse för bolaget uppkom.⁷⁸

Den objektiva prövningen grundar sig på att bolagets styrelse utgör ett kollektiv, vilket innebär att prövning ska ske avseende det agerande styrelsen tagit som bolagsorgan.⁷⁹ När det sedan kommer till den subjektiva prövningen kan enskilda styrelseledamöter exculpera sig (mer om det i avsnitt 3.2.3). Vidare krävs det att det första steget i ledet (objektiva prövningen) visar på att en medansvarsperiod löper för att det andra steget i ledet (subjektiva prövningen) ska kunna ske.⁸⁰

I praxis och doktrin går det att utläsa att bevisbördan för att det föreligger en objektiv grund för medansvar åläggs borgenären.⁸¹ Borgenären ska bland annat visa vid vilken tidpunkt styrelsen haft tillräckligt med skäl för att anta kritisk kapitalbrist. Den allmänna utgångspunkten är att borgenären fullgjort sin plikt då hen lyckats bevisa att bolaget i fråga led av *faktisk kritisk kapitalbrist*.⁸² Det tillvägagångsättet gäller även vid övriga tillfällen när borgenären hävdar att styrelsen exempelvis underlåtit att agera efter kapitalbristreglernas handlingschema.⁸³

Den bevisbörda borgenären åläggs anses ha en bevislättning jämfört med andra tvistemål.⁸⁴ Ändock har bevisbörderegeln kritiserats i doktrin. Lindskog förklarar att regeln upprättar ett för långtgående krav på borgenären, samt att regeln kan vara svårtillämpad, vilket således leder till att problematik uppstår angående den bevisning borgenären ska lägga fram. Lindskog förklarar sina resonemang genom

---

⁷⁷ Stattin, Daniel: *Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag. Kommentar till kap. 25:13–20. ABL*, Norstedts Juridik, 2008, s. 128., se även Dotevall, Rolf: *Aktiebolagsrätt – fördjupning och komparativ belysning*. 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015, s. 498.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Lindskog (2015) s. 30.

⁸⁰ Stattin (2008) s. 128, se även Dotevall (2015) s. 498.

⁸¹ NJA 2009 s. 210 (s. 220 i domen), Andersson, Johansson & Skog (2015) avsnitt 25:49.

⁸² Prop. 2000/01:150 s. 49, se även NJA 2009 s. 210 (s. 220 i domen).

⁸³ Lindskog (2008) s. 120, se även Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 13, 18 §§ ABL, Lexino 2017-10-27, NJA 2009 s. 210, Prop. 2005/05:84 s. 489.

⁸⁴ Prop. 2000/01:150 s. 49, NJA 2009 s. 210 (s. 220 i domen).

följande exempel: Låt säga att styrelsen hävdar att kritisk kapitalbrist inte råder, eftersom det existerar övervärden i bolaget som inte är inräknade i kontrollbalansräkningen, alternativt att styrelsen har den uppfattningen (ett övervärde är exempelvis skillnaden mellan ett bolags tillgångar i marknadsvärde och dess bokförda värde).⁸⁵ Lindskog förklarar att exemplet ovan troligtvis skulle medföra att borgenären åläggs bevisbörda att dels visa att kritisk kapitalbrist råder, och dels att visa att styrelsens uppfattning om övervärden i bolaget inte stämmer.⁸⁶

En annan författare av liknande resonemang är Daniel Stattin.⁸⁷ Stattin anser att det är många olika faktorer som ska beaktas i förhållande till den bevisning borgenären ska föra. Det rör sig bland annat om diverse sakförhållanden och tidsaspekter, vilket då blir avgörande vid bedömningen av huruvida en ansvarsperiod är löpande. Trots att det utgör en tung bevisbörda för borgenären anser Stattin att det är rimligt i förhållande till de konsekvenser medansvar kan innebära för en enskild styrelseledamot.⁸⁸

3.2.3 Subjektiv prövning

Vid bedömning om det föreligger ett medansvar för bolagets förpliktelser är det andra steget att se om det föreligger en subjektiv ansvarsgrund. Som det framgick i avsnitt 3.2.2 krävs det att borgenären har visat att en objektiv ansvarsgrund existerar för att en subjektiv prövning ska bli aktuell.⁸⁹ Den subjektiva prövningen sker med syfte att avgöra om en styrelseledamot agerat försumligt.⁹⁰

Det föreligger ingen presumtion för att en styrelseledamot agerat försumligt, utan det tillämpas en omvänd bevisbörda. Den omvända bevisbördan innebär att styrelseledamoten i fråga ska visa att hen inte har agerat försumligt.⁹¹ Vidare ska styrelseledamoten bevisa att de omständigheter som borgenären lägger fram i sin framställning inte stämmer. Om styrelseledamoten således lyckas bevisa det

---

⁸⁵ https://www.blinfo.se/ordlista/2013/9/overvarde_7771 (Hämtat 2017-11-28).

⁸⁶ Lindskog (2015) s. 40.

⁸⁷ <http://katalog.uu.se/empinfo/?id=N99-723> (Hämtat 2017-11-28).

⁸⁸ Stattin (2008) s. 40.

⁸⁹ Stattin (2008) s. 128, se även Dotevall (2015) s. 498.

⁹⁰ Lindskog (2015) s. 29.

⁹¹ Lindskog (2015) s. 137, se även prop. 2000/01:150 s. 44.

aktualiseras inte heller medansvaret,⁹² vilket resulterar i att enbart den styrelseledamot som agerat försumligt kan åläggas ett medansvar för bolagets förpliktelser.

I NJA 2014 s. 892 fastställer HD att vid den subjektiva prövningen ska en helhetsbedömning av det enskilda fallet ske. Helhetsbedömningen ska innehålla samtliga förhållanden i fallet, där bland annat den berörde ledamotens agerande ska beaktas.⁹³

3.2.4 Ansvarsperiodens slutpunkt

Ansvarsperioden har som sagt en slutpunkt. Avgörandet av när ansvarsperioden för medansvar har slutat löpa är av stor vikt för att tydliggöra vilka förpliktelser styrelsen kan åläggas ansvar för.⁹⁴ I 25 kap. 20 § ABL fastställs den definitiva slutpunkten för ansvarsperioden, vilket är att ansvar enligt 18 och 19 §§ inte omfattar förpliktelser som har uppkommit efter att följande handlingar skett:

1. Ansökan om att bolaget ska likvideras enligt 17 §,
2. En kontrollbalansräkning har upprättats som visar att det egna kapitalet enligt 14 § uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet, samt har granskats av bolagets revisor och lagts fram på kontrollstämman,
3. Bolagstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om att bolaget ska likvideras.⁹⁵

3.3 Sammanfattning

Sammanfattning I kapitlet ovan har det framkommit att styrelsens medlemmar kan drabbas av ett medansvar för bolagets skulder och andra förpliktelser enbart om en ansvarsperiod löper. Det finns ingen lagstadgad specifik tidpunkt för när ansvarsperioden börjar löpa, utan den inträffar generellt sett när styrelsen ålagts en handlingsplikt enligt 25 kap. 13–17 §§ ABL som de sedan inte agerar efter. Vidare framkommer det att ansvarsperioden börjar löpa vid det tillfälle styrelsen senast ska agera enligt handlingsschemat kapitalbristreglerna ställer upp. För att ansvarsperioden ska sluta löpa krävs det att någon av följande handlingar skett:

---

⁹² 25 kap. 18 § 3 st. ABL.

⁹³ NJA 2014 s. 892 (p. 13 i domen).

⁹⁴ Lindskog (2015) s. 158.

⁹⁵ 25 kap. 20 § ABL.

1. Ansökan om att bolaget ska likvideras enligt 17 §,
2. En kontrollbalansräkning har upprättats som visar att det egna kapitalet enligt 14 § uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet, samt har granskats av bolagets revisor och lagts fram på kontrollstämman,
3. Bolagstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om att bolaget ska likvideras.⁹⁶

Vidare framkommer det att vid bedömningen om medansvaret börjat löpa ska en objektiv och en subjektiv prövning ske. Det krävs att borgenären visar att det föreligger objektiva förutsättningar för medansvar för att den subjektiva prövningen ska genomföras. Den objektiva prövningen innebär ett avgörande om bolaget lider av faktisk kapitalbrist. Medan den subjektiva prövningen sker med syfte att avgöra om en styrelseledamot agerat försumligt. I NJA 2014 s. 948 fastställde HD ett nytt led för prövning av ansvar. Det nya ledet innebär en prövning av omständigheter som är kopplade till borgenären (detta led har inte granskats mer än ett konstaterande av att det finns).

---

⁹⁶ 25 kap. 20 § ABL.

4. Praxis

I detta avsnitt kommer praxis avseende rekvisitet skäl att anta kritisk kapitalbrist samt personligt betalningsansvar att granskas. Syftet med granskningen är att se hur rättstillämparen tillämpat dessa regler. Följande rättsfall kommer således att granskas: NJA 2009 s. 210, NJA 2012 s. 858, NJA 2013 s. 725, NJA 2014 s. 892, NJA 2014 s. 948.

4.1 Praxis avseende rekvisitet skäl att anta

Nedan kommer följande rättsfall granskas med syfte att få förståelse för vid vilket tillfälle styrelsen bör haft *skäl att anta* att kritisk kapitalbrist råder: NJA 2009 s. 210, NJA 2012 s. 858, NJA 2014 s. 892, NJA 2014 s. 948.

Det finns ett flertal omständigheter som kan resultera i att styrelsen bör haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist. Vid bedömningen av när det föreligger tillräckliga skäl för att anta en kritisk kapitalbrist ska hänsyn tas till fallet i fråga med avseende på den situation som råder i bolaget. Det betyder med andra ord att bedömningen sker från fall till fall.⁹⁷ Rättsfallen nedan är ett urval av prejudicerande domar, där det framkommer diverse omständigheter som anses resultera i att styrelsen bör ha insett att bolaget lider av kritisk kapitalbrist.

I NJA 2009 s. 210 framgår det att den som gör gällande personligt betalningsansvar har bevisbördan för att styrelsen haft *skäl att anta* att bolaget lider av kritisk kapitalbrist.⁹⁸ Vidare åläggs den som gör gällande personligt betalningsansvar att styrka att det vid en *given tidpunkt* funnits *skäl att anta* kritisk kapitalbrist, för att slutligen visa att *faktisk kritisk kapitalbrist* förelegat i bolaget.⁹⁹ Har personen i fråga visat att objektiva förutsättningar för att styrelsen ska haft *skäl att anta* att kritisk kapitalbrist förelegat, samt att en *faktisk kritisk*

---

⁹⁷ Lindskog (2008) s. 41.

⁹⁸ NJA 2009 s. 210.

⁹⁹ Ibid.

kapitalbrist föreligger anses bevisbördan vara fullgjord.¹⁰⁰ Trots att det har konstaterats att det funnits *skäl att anta* kritisk kapitalbrist och att *faktisk kritisk kapitalbrist* föreligger, kan en enskild styrelseledamot undgå ansvar om denne visar att det inte funnits skäl för hen att anta att bolagets egna kapital understigit den kritiska gränsen.¹⁰¹

Rättsfallet NJA 2009 s. 210 behandlar frågan huruvida styrelsen i ett bolag åläggs ett personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser, då kärande parten hävdar att styrelsen haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist samt att bolaget led av *faktisk kritisk kapitalbrist*, utan att vidta åtgärder. HD kom fram till att styrelsen hade vidtagit tillräckliga åtgärder och att det inte funnits några *skäl att anta* kritisk kapitalbrist då de upprättat en kontrollbalansräkning som visat att kapitalet var återställt. Svarande baserade sin talan på bolagets årsredovisning, förvaltningsberättelse och kontrollbalansräkning för det gångna året, därav ansåg HD att styrelsen hade hållit sig informerad om bolagets ekonomiska situation och vidtagit tillräckliga åtgärder därefter. HD fastställde därmed att svarande inte var bevispliktig till att det inte hade funnits skäl för dem att anta att en kritisk kapitalbrist förelåg.¹⁰²

I NJA 2012 s. 858 tvistas det om två nytillträdde styrelseledamöter kan åläggas personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser då denne inträtt i bolaget under en löpande ansvarsperiod, samt om en fastställd årsredovisning kan uppfylla samma syfte som en kontrollbalansräkning när en sådan inte har upprättats.¹⁰³ Styrelsen i bolaget bestod av två personer där ena sa sig ha kännedom om att bolagets aktiekapital var förbrukat när hen trädde in som styrelseledamot, medan den andre ledamoten uppgav avsaknad av kännedom. Genom årsredovisningarna från föregående två år, innan styrelseledamöternas inträde i bolaget, framgick det att bolaget var likvidationspliktigt. HD förklarade med stöd av de tidigare årsredovisningarna att bägge styrelseledamöter bör ha insett risken för kapitalbrist vid sitt tillträdande. HD förklarade även att de bör ha

---

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² NJA 2009 s. 210.

¹⁰³ NJA 2012 s. 858.

haft kännedom om bolagets ekonomiska situation då bolaget varken hade tillgångar eller bedrev någon verksamhet, vilket således utgjorde startpunkten för ledamöternas tidsutrymme att vidta åtgärder (se mer om startpunkt av ansvarsperioden i avsnitt 3.2).¹⁰⁴ Styrelseledamöterna hade därmed haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist, varav de kan exculpera sig genom att antingen vidta åtgärd alternativt visa att de inte har agerat försumligt.

Vidare kan styrelsen undgå ansvar genom att läka kapitalbristen innan sista tidpunkten för att upprätta en kontrollbalansräkning inträffar.¹⁰⁵ I NJA 2012 s. 858 hade styrelsen haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist utan att upprätta en kontrollbalansräkning. Styrelsen lät istället genomföra en nyemission som resulterade i att aktiekapitalet återställdes. HD förklarade att en årsredovisning kan innebära slutpunkten på en ansvarsperiod om årsredovisningen uppfyller adekvat kausalitet, då en årsredovisning aldrig kan visa ett högre kapital än en kontrollbalansräkning varav den anses tillförlitlig.¹⁰⁶ I fallet ansåg HD att de nytillträdna ledamöterna hade samma förutsättningar som tidigare styrelsen haft, vilket var att upprätta en kontrollbalansräkning. Eftersom att ledamöterna var nytillträdna fastställde HD att nyemissionen som genomfördes, ansågs vara en adekvat åtgärd som vidtagits inom tillräcklig skyndsamhet.¹⁰⁷

En styrelseledamot har skyldighet att hålla sig informerad om bolaget, särskilt med hänsyn till de ekonomiska och juridiska förhållanden som råder, då det förutsätts att ledamoten har eller haft tillgång till den ekonomiska och juridiska kompetens som krävs för att driva ett bolag.¹⁰⁸ Som det framgår i inledningen av detta avsnitt ska kapitalbristreglerna utgå ifrån en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i fallet. De omständigheter som ska beaktas är bland annat arbetsfördelningen mellan styrelseledamöter och tidigare historik i bolaget.¹⁰⁹ I doktrin går det att utläsa att det är ett flertal omständigheter som bidrar till att styrelsen bör haft *skäl att anta* kritisk kapitalbrist. Dessa omständigheter är bland

---

¹⁰⁴ NJA 2012 s. 858 (p. 8–9 i domen), se även 13 kap. 12 § ABL.

¹⁰⁵ 13 kap. 17 § 4 st. andra meningen ABL.

¹⁰⁶ NJA 2012 s. 858.

¹⁰⁷ NJA 2012 s. 858.

¹⁰⁸ NJA 2012 s. 858 (p. 8 i domen).

¹⁰⁹ NJA 2012 s. 858 (p. 21–22).

annat följande: Bolaget har gjort betydelsefulla förluster, en kommande affär inte resulterat enligt det tänkta utfallet, förändrade förutsättningar på marknaden, påtagliga ökning av kostnader, antalet kunder minskar och ned- och avskrivningar av bolagets tillgångar.¹¹⁰ Dessa omständigheter utgör därmed att styrelsen får ett högre krav på sig med avseende att följa bolagets utveckling än vad det i vanliga fall är.¹¹¹

I NJA 2014 s. 948 behandlas huruvida en styrelseledamot kan åläggas ett personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser som inträffat då underlåtenhet från ledamoten råder, och borgenär haft vetskap om det utan att göra medansvaret gällande. HD kom fram till följande slutsats: en styrelseledamot ska inte åläggas ett solidariskt ansvar för bolagets förpliktelser när det förelagt *skäl att anta* kritisk kapitalbrist, varpå en borgenär varit medveten om att *skäl att anta* föreligger samt att en ansvarsperiod är löpande och borgenären därefter agerat genom underlåtenhet.¹¹²

Det rådde skiljaktiga meningar mellan justiteråden om hur en bedömning av tvistefrågan i NJA 2014 s. 948 skulle ske. De skiljaktiga justitieråden anförde att det inte finns tillräckliga skäl för att undantag ska tas från det solidariska ansvaret. Justitieråden förklarade deras tankegång på följande sätt: lagen avseende solidariskt ansvar för bolagets förpliktelser är utformat som en sträng påföljd med troligtvis påtagliga konsekvenser för en enskild styrelseledamot. Det huvudsakliga syftet med lagen är att bolagets borgenärer ska skyddas genom att bolaget inte bedrivs vidare när det saknas tillräckligt med kapital. Vidare förklarade de att om ett sådant undantag från rättspraxis skulle ske, medför det att den rättshandlande parten med bolaget, som har uppfattning att ett personligt betalningsansvar kan göras gällande, hamnar i ett sämre läge då utfallet av reglerna blir diffusa. Det finns således inte tillräckliga skäl för avvikelser av den mest näraliggande tolkning av lagtexten, vilket är att styrelsen åläggs ett solidariskt ansvar för bolagets förpliktelser då underlåtenhet sker under löpande ansvarsperiod. Slutligen anförde justitieråden att det istället bör ske förändringar av rättsläget genom en ny

---

¹¹⁰ Andersson, Sten., Johansson, Svante och Skog, Rolf. 2014. *Aktiebolagslagen - En kommentar del 3 kap. 23–32. Med supplement 9*. Stockholm: Norstedts Juridik. s. 25–26.

¹¹¹ Lindskog (2015) s. 42.

¹¹² NJA 2014 s. 984.

lagstiftning på motiverade områden.¹¹³

I NJA 2014 s. 892 förklarade HD vilket ansvar avgående styrelseledamot kan åläggas då denne utträtt ur bolaget under löpande ansvarsperiod när det funnits *skäl att anta* kritisk kapitalbrist. Närmare bestämt om styrelseledamoten i fråga har vidtagit tillräckliga åtgärder, dels vid avsägandet av rollen som ledamot och dels vid försäljning av bolaget.¹¹⁴ I målet förklarade HD att avgående styrelseledamot under löpande ansvarsperiod, kan undgå det personliga betalningsansvaret om hen visar att denne inte agerat försumligt. I övriga fall föreligger det en ansvarsgrund gentemot avgående styrelseledamöter. HD förklarade det med att lagens syfte inte skulle uppfyllas om det vore stadgat att avgående ledamot undgår ansvar.¹¹⁵

När det kommer till prövning av huruvida en styrelseledamot agerat försumligt, anses det vanligtvis vara tillräckligt att ledamoten vidtagit samma handlingar som ålagts styrelsen. Andra aspekter som tas i beaktande är bland annat om ledamotens avgång beror på sviktande hälsa och allvarlig sjukdom. Övriga omständigheter kan även vara om ledamoten haft fog för att anta att den sittande styrelsen kommer vidta de åtgärder som ålagts dem med tillräcklig skyndsamhet.¹¹⁶ Vidare ska försumlighetsprövningen ske utifrån det enskilda fallet i fråga, genom en helhetsbedömning av samtliga förhållanden, för att slutligen avgöra om ledamoten har agerat försvarligt i relation till dem.¹¹⁷

Nerep, Adestam och Samuelsson förklarar med stöd av NJA 2005 s. 792, att vid de fall styrelsen haft *skäl att anta* faktisk kritisk kapitalbrist och de därefter upprättar en kontrollbalansräkning, som inte granskas av bolagets revisor ska det klassas som att en balansräkning inte upprättats över huvud taget.¹¹⁸ Det innebär således att ansvaret blir aktualiserat om en revisor inte granskat kontrollbalansräkningen. Nerep, Adestam och Samuelsson förklarar vidare att om

---

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ NJA 2014 s. 948.

¹¹⁵ NJA 2014 s. 948 (p. 8–9 i domen).

¹¹⁶ NJA 2014 s. 948 (p. 10–12 i domen).

¹¹⁷ NJA 2014 s. 948 (p. 13 i domen).

¹¹⁸ NJA 2005 s. 792, se även Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.1.1.

skäl att anta faktisk kritisk kapitalbrist förelegat och styrelsen därefter upprättar en kontrollbalansräkning som inte är rätt i sin formalia, medför det inte att ansvaret blir aktualiserat.¹¹⁹

4.2 Praxis avseende personligt betalningsansvar

Regleringen kring bevisbörda och beviskrav har lagts i rättstillämparens händer, således är det inte reglerat i ABL. I prop. 2000/01:150 förklaras det som att lagstiftaren ansett att utformningen av medansvarsreglerna är problematisk och komplex varpå ansvaret har överlämnats till någon annan.¹²⁰ Utfallet av att omständigheterna inte är lagreglerade, kan leda till svårigheter för hur reglerna ska tillämpas i praktiken.¹²¹ För att få djupare förståelse för när det personliga betalningsansvaret träder i kraft, ska följande prejudicerande domslut från HD granskas: NJA 2012 s. 858, NJA 2013 s. 725, NJA 2014 s. 948.

När det kommer till inträdande styrelseledamot har lagstiftaren medvetet lämnat över ansvaret till rättstillämpningen. Det motiverades bland annat i arbetet som rådde innan dagens kapitalbristregler utformades. Motiveringen löd att vid en reglering av tillträdande styrelseledamot, var risken stor för att lagen blev stelbent, därav lämnades bedömningen över till rättstillämpningen.¹²² Lindskog är av samma åsikt då han förklarar att bedömningen ska ske fall till fall, där den berörde styrelseledamotens handling ska granskas i förhållande till omständigheterna i fråga.¹²³

I NJA 2012 s. 858 fastställde HD att tillträdande styrelseledamot, under löpande ansvarsperiod, uppfyller objektiva grunder för att drabbas av medansvar.¹²⁴ För att undgå ansvar ska den berörde styrelseledamoten visa att det inte förekommer några subjektiva grunder, det vill säga att ledamoten inte agerat försumligt i sin roll som styrelsemedlem. Uppfyller ledamoten kriterierna för ansvarsfrihetsgrund ska hen således inte drabbas av ett medansvar. Vidare förklarade HD att

---

¹¹⁹ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.1.1.

¹²⁰ Prop. 2000/01:150 s. 100.

¹²¹ Ibid.

¹²² Prop. 2000/01:150 s. 44.

¹²³ Lindskog (1995) s. 239.

¹²⁴ NJA 2012 s. 858 (p. 18 i domen).

bedömningen ska ske på samma sätt som för övriga styrelseledamöter, där hänsyn ska tas till alla omständigheter angående bolaget.¹²⁵

När det kommer till en ny tillträdande ledamot ska hen även ges ett tidsutrymme efter tillträdet, för att sätta sig in i bolagets angelägenheter. HD förklarade resonemanget med att en ledamot inte kan krävas vara grundligt insatt i bolaget förrän efter att viss tid gått. Hur lång tidperiod det handlar om beror på omständigheterna i det specifika fallet, samt att tid ska ges för ledamoten att företa adekvata åtgärder.¹²⁶ Uttalandet från HD har mött kritik i doktrin.¹²⁷ Lindskog har uttryckt att vid en sådan ordning, ska en ny tillträdd ledamot åläggas medansvar om hen inte vidtagit åtgärder från det tillfälle åtgärden senast skulle ha utförts.¹²⁸ I boken *Företag i kris – vad en styrelseledamot, aktieägare, advokat, revisor och redovisningskonsult bör tänka på*, uttrycker författarna att: oberoende av tydliggörandet av rättsläget i NJA 2012 s. 858, bör ledamöter vidta aktsamhet vid tillträde i ett bolag med kritisk kapitalbrist, då ett möjligt ansvar är troligt.¹²⁹

För att drabbas av ett medansvar för bolagets förpliktelser krävs det vidare att en medansvarsperiod löper. Det innebär således att enbart de förpliktelser som uppstår under ansvarsperioden kan omfattas av medansvaret. I NJA 2013 s. 725 fastställer HD vid vilken tidpunkt ansvarsperioden börjar löpa.¹³⁰ Enligt HD uppkommer förpliktelse för bolaget beroende på hur avtalsparten kan agera gentemot avtalsförhållandet, detta utifrån de rättsliga och faktiska omständigheter som råder under medansvarsperioden. HD förklarade vidare att vid bedömning av fordrans uppkomst ska hänsyn exempelvis tas till hur avtalet är utformat mellan bolaget och borgenären, där uppsägnings- och avbeställningsrätt bland annat ska tas i beaktande.¹³¹

---

¹²⁵ NJA 2012 s. 858 (p. 21 i domen).

¹²⁶ NJA 2012 s. 858 (p. 23 i domen).

¹²⁷ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.1.7.

¹²⁸ Lindskog (2015) s. 170.

¹²⁹ Oppenheimer, Bertil, Blomberg, Gunnar, Mandorff, Göran: *Företag i kris – vad en styrelseledamot, aktieägare, advokat, revisor och redovisningskonsult bör tänka på*. 5 uppl., Jure Förlag, Stockholm, 2013, s. 148.

¹³⁰ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.6.1.

¹³¹ NJA 2013 s. 725 (p. 10 i domen).

Lindskog förklarar att domstolen införde en ny princip; omsorgsprincipen i NJA 2013 s. 725. Detta innebär att bedömningen huruvida medansvaret börjat löpa beror på om möjlighet finns för bolaget att förhindra att skuld uppstår.¹³² Vidare hävdar Lindskog att utfallet av principen kan ifrågasättas på ett principiellt plan då principen inte stämmer överens med insolvensrätten samt att den inte bör få något genomslag i praktiken.¹³³ Trots Lindskogs uttalande, tillämpade hovrätten senast år 2015, principen i sitt avgörande.¹³⁴

I NJA 2014 s. 948 behandlades frågan om huruvida medansvar aktualiserats, då borgenär haft vetskap om att medansvarsperiod löper, för att inte göra ansvaret gällande. HD uttalade i fallet att en borgenär som ingår avtal med bolaget med vetskap om att en ansvarsperiod löper, i förlitan att medansvaret ska gälla, inte är särskilt skyddsvärd.¹³⁵

Oppenheimer har uttryckt att domen i NJA 2014 s. 948 medför att aktörer som har god insyn i bolagets ekonomiska angelägenheter, inte kan räkna med att medansvarsregeln blir gällande, för att få ersättning för sina fordringar. Oppenheimer förklarar vidare att särskilt revisorer och andra yrkeskategorier inom det ekonomiska området kan drabbas av domslutet. För att medansvarsregeln således ska bli aktualiserad, ska aktuella aktörer underrätta bolaget om att ansvaret kan inträffa.¹³⁶

Gällande medansvar för utträdande styrelseledamot ska NJA 2014 s. 892 beaktas (mer om medansvar för utträdande ledamot i avsnitt 4.2). I Nerep, Adestam och Samuelssons lagkommentar i Lexino förklarar de att avgång från styrelsen inte leder till att risken för medansvar försvinner. För att säkerhetsställa undvikande av ansvar, ska utträddandet ske innan det funnits *skäl att anta* faktisk kritisk kapitalbrist, alternativt att avgående ledamot fullgör sina skyldigheter enligt 13–17 §§ ABL innan avgåendet trätt i kraft. Avgående ledamoten kan även undgå

---

¹³² Lindskog (2015) s. 177.

¹³³ Lindskog (2015) s. 176 samt 182.

¹³⁴ Mål T 806–14, dom 2015-06-18.

¹³⁵ 25 kap. 18 § ABL, se även NJA 2014 s. 948.

¹³⁶ Oppenheimer, Bertil: Tre nya HD-domar i underkapitaliserade bolag. Tidningen Balans Fördjupning 2/2015, s. 1–4.

ansvar genom att reservera sig gentemot beslut om att inte vidta åtgärder.¹³⁷ I NJA 2014 s. 892 framgår det vidare att sjukdom och andra allvarliga omständigheter i undantagsfall kan utgöra en ansvarsfrihetsgrund.¹³⁸

4.3 Sammanfattning

I kapitel 4 har det framkommit flertalet omständigheter som ska beaktas vid avgörandet om skäl att anta föreligger samt om det personliga betalningsansvaret ska bli aktualiserat. Sammanfattningsvis ska bedömning ske genom att ta hänsyn till samtliga omständigheter som råder i det aktuella bolaget. Nedan sker en sammanfattning av rättsfallen.

NJA 2009 s. 210 - Den som gör gällande personligt betalningsansvar åläggs bevisbördan för att styrelsen haft skäl att anta kritisk kapitalbrist. Har den som gör gällande ansvaret visat att det finns objektiva förutsättningar för en kritisk kapitalbrist samt att en faktisk kapitalbrist råder anses bevisbördan vara fullgjord. I fallet ansåg HD att styrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder då den upprättat en kontrollbalansräkning som visat att kapitalet var återställt.

NJA 2012 s. 858 - Nyttillträdda ledamöter under löpande ansvarsperiod åläggs samma ansvar som den tidigare styrelsen. I fallet fastställde HD att de nyttillträdda ledamöterna bör haft skäl att anta kritisk kapitalbrist då det dels framkom i årsredovisningarna från tidigare år och dels att bolaget varken bedrev verksamhet eller hade några tillgångar.

NJA 2013 s. 725 - För att drabbas av ett medansvar för bolagets förpliktelser krävs det att en medansvarsperiod löper. Det innebär således att enbart de förpliktelser som uppstår under ansvarsperioden kan omfattas av medansvaret. I rättsfallet fastställer HD vid vilken tidpunkt ansvarsperioden börjar löpa. Enligt HD uppkommer förpliktelse för bolaget beroende på hur avtalsparten kan agera gentemot avtalsförhållandet, detta utifrån de rättsliga och faktiska omständigheter som råder under medansvarsperioden. HD förklarade vidare att vid bedömning av

---

¹³⁷ Nerep, Adestam & Samuelsson, 25 kap. 18 § ABL, Lexino 2017-10-27. Avsnitt 2.4.8.

¹³⁸ NJA 2014 s. 892.

fordrans uppkomst ska hänsyn exempelvis tas till hur avtalet är utformat mellan bolaget och borgenären, där uppsägnings- och avbeställningsrätt bland annat ska tas i beaktande. Lindskog förklarar att bedömningen beror på om möjlighet finns för bolaget att förhindra att skuld uppstår. Vidare hävdar Lindskog att utfallet av principen kan ifrågasättas på ett principiellt plan då principen inte stämmer överens med insolvensrätten samt att den inte bör få något genomslag i praktiken. Trots Lindskogs uttalande, tillämpade hovrätten senast år 2015, principen i sitt avgörande.

NJA 2014 s. 892 - Avgående styrelseledamot har en ansvarsgrund gentemot bolagets skulder och förpliktelser. För att undgå ansvar efter utträddande ska ledamoten visa att denne inte agerat försumligt. Det kan ske genom att exempelvis ha vidtagit samma handlingar som ålagts styrelsen. Andra omständigheter som tas i beaktande är bland annat om ledamoten utträtt ur bolaget på grund av sviktande hälsa och allvarlig sjukdom samt om ledamoten haft fog för att den sittande styrelsen kommer att vidta de åtgärder som krävs inom tillräcklig skyndsamhet.

NJA 2014 s. 948 - En styrelseledamot kan inte åläggas ansvar för bolagets förpliktelser då en borgenär varit medveten om att skäl att anta kritisk kapitalbrist föreligger och att en ansvarsperiod löper, utan att göra ansvaret gällande. Det rådde skiljaktiga meningar kring HD:s bedömning av fallet. Domslutet har även fått motstå mycket kritik.

5. Sammanfattning och slutsatser

När aktualiseras det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap. 18 § ABL?

För att det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter ska bli aktualiserat krävs det först och främst att en ansvarsperiod löper. Det finns ingen lagstadgad tidsperiod för när ansvarsperioden börjar löpa, utan den inträffar generellt sett när styrelsen senast ska agera enligt kapitalbristreglernas handlingschema, som exempelvis när skäl att anta kritisk kapitalbrist inträffar åläggs styrelsen en handlingsplikt att upprätta en kontrollbalansräkning. Om styrelsen underlåter att vidta handling enligt handlings-schemat börjar ansvarsperioden löpa.

Därefter ska en objektiv prövning (kritisk kapitalbrist) ske för att slutligen göra en subjektiv prövning (försumlighetsprövning av enskild styrelseledamot). I den objektiva prövningen krävs det att bolaget lider av faktisk kritisk kapitalbrist, vilket innebär att bolagets egna aktiekapital uppgår till mindre än hälften av bolagets registrerade aktiekapital. När det sedan kommer till den subjektiva prövningen krävs det att styrelsen agerat försumligt (vid den subjektiva prövningen kan enskilda ledamöter exculpera sig från ansvar genom att visa att de inte har agerat försumligt).

Det krävs således att:

1. Ansvarsperiod löper,
2. Kritisk kapitalbrist råder i bolaget (bolagets egna kapital uppgår till mindre än hälften av bolagets registrerade aktiekapital),
3. Styrelsemedlemmarna i aktiebolaget eller ledamot som enskild agerat försumligt.

Hur ser kapitalbristreglernas handlingschema ut?

Kapitalbristschemat har en kronologisk ordning vilket innebär att stegen ska följas (för att undgå personligt betalningsansvar) enligt denna ordning:

1. Misstanke om faktiskt kritisk kapitalbrist,
2. Upprättande av kontrollbalansräkning,
3. Låta bolagets revisor granska kontrollbalansräkningen,
4. Sammankalla en första kontrollstämma (om kapitalbrist råder),
5. Sammankalla en andra kontrollstämma (det steget sker enbart om kontrollbalansräkningen vid första stämman visat kritisk kapitalbrist och stämman ej beslutat om likvidation),
5. Ansöka hos Tingsrätten om att bolaget ska likvideras.

Hur ska rekvisitet "skäl att anta" enligt 25 kap. 13 § p. 1 ABL tolkas?

Genom att granska rättsfall och doktrin ska rekvisitet skäl att anta tolkas utifrån den situation det berörda bolaget befinner sig. Hänsyn ska då tas till samtliga omständigheter som råder i bolaget, vilket innebär att bedömningen ska ske från fall till fall. De omständigheter som kan utgöra att styrelsen haft skäl att anta kritisk kapitalbrist är bland annat följande:

- Bolaget har gjort betydelsefulla förluster
- En tänkt affär inte genomförts alternativt inte resulterat med det tänkta ekonomiska utfallet
- Bolaget har fått påtagliga ekonomiska kostnader
- Antalet kunder minskar
- Försämrade marknadsförutsättningar
- Ned- och avskrivningar av bolagets tillgångar

Vidare framkommer det att styrelsen ska hålla sig informerad om bolagets ekonomiska och juridiska situation. Lindskog förklarar att om någon av händelserna ovan inträffar i bolaget medför det att styrelsen åläggs ett mer långtgående krav avseende att ha koll på bolagets utveckling än vad det i vanliga fall krävs.

Hänsyn ska även tas till tidigare historik i bolaget. När exempelvis en nytilträd ledamot tillträder i ett bolag, kan skäl att anta kritisk kapitalbrist baseras på tidigare årsredovisningar och exempelvis att bolaget varken driver verksamhet eller har några tillgångar. Vidare kan styrelsen inte hävda att de inte haft skäl att

anta kritisk kapitalbrist på grund av bristande information eller kompetens, då det förutsätts att styrelsen har den kompetens som krävs för att driva ett bolag.

Utifrån uppsatsens resultat ska kapitalbristreglerna i 25 kap. ABL tillämpas baserat på de omständigheter som råder i det aktuella fallet. Det betyder med andra ord att bedömningen av huruvida personligt betalningsansvar inträffar ska ske från fall till fall. Genom att tolka kapitalbristreglerna i 25 kap. 13–20 §§ ABL anser jag att reglerna är något diffusa. Det framkommer ingen tydlig vägledning för hur reglerna ska tolkas mer än att bedömningen ska ske från fall till fall. Jag inser att det är ett lämpligt tillvägagångssätt då en gemensam tolkning av tillämpandet av reglerna skulle bli stelbent, vilket även framkommer i doktrin och förarbeten.

Jag anser ändock att det kunde läggas mer arbete på kapitalbristreglerna. Detta då aktiebolaget har en klar majoritet som associationsform i det svenska näringslivet, och att det förmodligen råder en relativ bred uppfattning om att det inte föreligger ett personligt betalningsansvar för styrelsen i aktiebolag (även om styrelsen enligt lag ska ha den kompetens som krävs för att driva bolag). Om reglerna hade varit tydligt utformade alternativt haft en tydligare vägledning i praxis och doktrin är ett möjligt resultat att även gemene man kan tolka reglerna på ett enklare sätt och således inte drabbas av ett medansvar. Genom en förenkling av reglerna skulle ett möjligt utfall vara att fler privatpersoner vågar starta ett eget bolag som således skulle bidra till att samhällsekonomin i stort påverkas positivt.

Det nuvarande rättsläget är något oklart då det råder delade meningar i både rättsfall och doktrin. Detta då det bland annat framkommer i praxis att rättstillämparna haft delade åsikter om hur bedömningen av ansvar ska ske (se exempelvis NJA 2014 s. 948, se även Lindskogs uttalande om NJA 2013 s. 725). För att rättsläget ska bli mer tydligt är en möjlig lösning att de svenska domstolarna avgör fler fall rörande kapitalbristreglerna. Det skulle i sådana fall resultera i fler prejudicerande avgöranden vilka skulle fungera som tydligare vägledning. Ett annat möjligt tillvägagångssätt är att det sker mer forskning på

kapitalbristreglerna, då det idag enbart finns ett fåtal forskare som analyserat dem. Av den anledning är bredden av hur en tolkning av reglerna ska ske relativt liten.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 2009:34. *Förenklningar i aktiebolagslagen m.m.*

SOU 2013:65. *Förstärkta kapitaltäckningsregler.*

Proposition 2000/01:150. *Likvidation av aktiebolag m.m.*

Proposition 2004/05:85. *Ny aktiebolagslag.*

Litteratur

Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag: en lärobok*, 6., [omarb. och utök.] uppl., Litteraturcompagniet, Uppsala, 2010.

Andersson, Sten, Johansson, Svante & Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 3, kap. 23–32, med supplement 12, april 2017*, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Bergström, Clas & Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 5., [uppdaterade och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Dotevall, Rolf, *Aktiebolagsrätt: fördjupning och komparativ belysning*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013.

Lindskog, Stefan, *Kapitalbrist i aktiebolag: kommentarer till kap. 25:13-20 ABL*, 2. [rev.]

uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Lindskog, Stefan, *Preskription: [om civilrättsliga förpliktelsers upphörande efter viss tid]*, Norstedt, Stockholm, 1990.

Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättslig analys: ett tvärsnitt av nyckelfrågor*, Mercurius, Stockholm, 2003.

Nyman, Jonas: *NJA 2013 s. 725 Styrelsens medansvar – inget som stör ledamöternas nattsömn*. Juridisk Publikation 1/2014, s. 153–165.

Oppenheimer, Bertil: Tre nya HD-domar i underkapitaliserade bolag. *Tidningen Balans Fördjupning* 2/2015, s. 1–4.

Oppenheimer, Bertil; Blomberg, Gunnar; Mandorff, Göran; *Företag i kris – Vad en styrelseledamot, aktieägare, advokat, revisor och redovisningskonsult bör tänka på*, 5:e upplagan, Jure förlag, Stockholm 2013.

Sandström, Torsten; *Svensk aktiebolagsrätt*, 4:e upplagan; Norstedts Juridik; Vällingby 2012.

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 5. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Stattin, Daniel: Stefan Lindskog, *Kapitalbrist i aktiebolag. Kommentar till kap. 25:13–20. ABL*, Norstedts Juridik, 2008, 231 s. JT nr 1 2009/10, s. 157 – 164.

Rättsfallsförteckning

Hovrätter

Svea hovrätt mål T 3553–04, dom 2005-06-16.

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål T 806–14, dom 2015-06-18.

Nytt juridiskt arkiv

NJA 1988 s. 620.

NJA 2005 s. 792.

NJA 2009 s. 210.

NJA 2009 s. 221.

NJA 2012 s. 858.

NJA 2013 s. 725.

NJA 2014 s. 948.

Internetkällor

Bolagsverket, ”Vad är ett aktiebolag?”, tillgänglig:

<http://www.bolagsverket.se/ff/foretagsformer/aktiebolag/vad-1.3068> (Hämtat 2017-09-06).

Björn Lunden information – förenklar ditt företagande, ”Övervärde”, tillgänglig:

https://www.blinfo.se/ordlista/2013/9/overvarde_7771 (Hämtat 2017-11-28).

Lagen.nu, ”Om rättsinformation, rättskällelära och juridisk metod”, tillgänglig:

<https://lagen.nu/om/rattskallor.html> (Hämtat 2017-09-22).

Nerep, Erik, Adestam, Johan & Samuelsson, Per, *Aktiebolagslag (2005:551) 25 kap. – En djup kommentar*, Uppdatering: 2017-10-27. Hämtad från Lexino.

Statistiska centralbyrån, ”Antal företag fördelat på juridisk form november 2016”, tillgänglig:

<https://www.scb.se/sv/Vara-tjanster/Foretagsregistret/Aktuell-statistik-ur-Foretagsregistret/Antal-foretag-fordelat-pa-juridisk-form-november/> (2017-09-12).

Uppsala Universitet, *Katalog – Daniel Stattin*, tillgänglig:

<http://katalog.uu.se/empinfo/?id=N99-723> (Hämtat 2017-11-28).